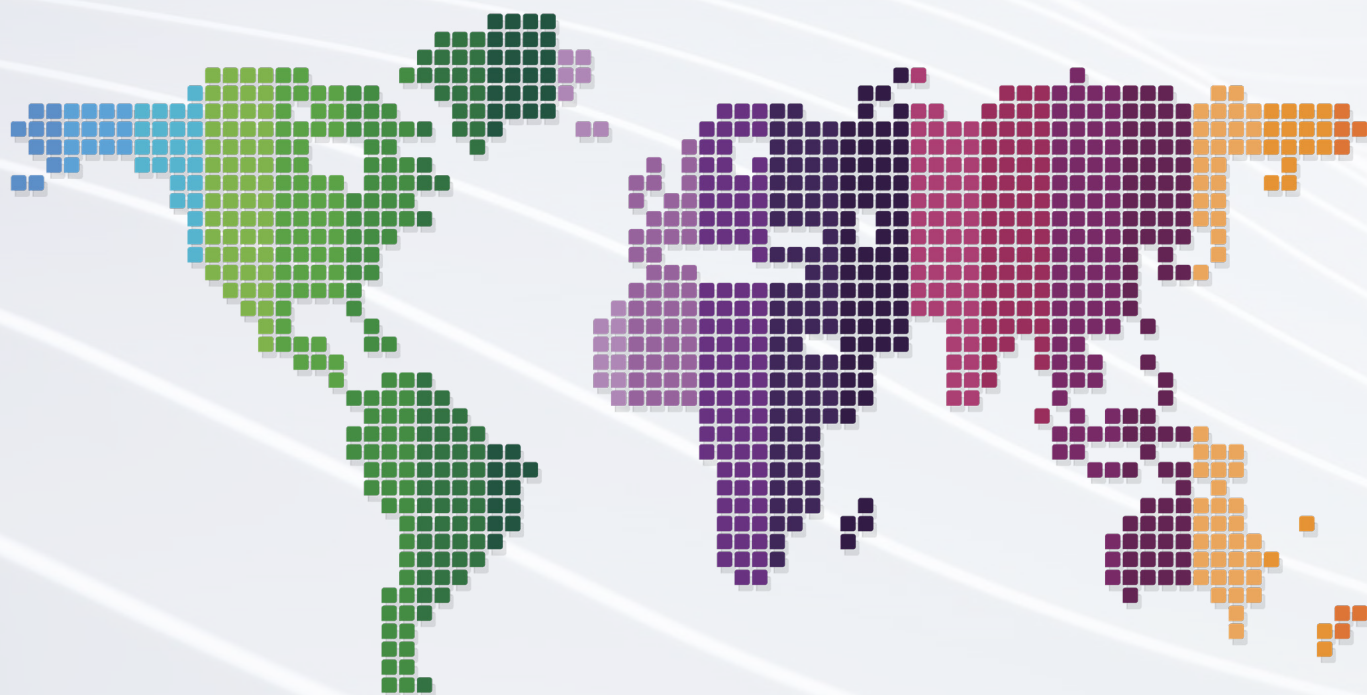

ФИП ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ФАРМАЦИЈЕ

Трансформација глобалне фармације

2020

Colophon

Copyright 2020 International Pharmaceutical Federation (FIP)

International Pharmaceutical Federation (FIP)
Andries Bickerweg 5
2517 JP The Hague
The Netherlands
www.fip.org

Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не сме се чувати/похранити у било ком систему за претрагу нити преводити на било који начин – електронски, механички, снимањем или на други начин без навођења извора. ФИП се не сматра одговорним за било какву штету насталу као резултат коришћења података и информација из овог извештаја. Предузете су све мере да се обезбеди тачност података и информација представљених у овом документу.

Документ је превела група аутора Универзитета у Београду - Фармацеутског факултета (Центра за развој фармацијске и биохемијске праксе) и Фармацеутске коморе Србије. Уколико постоје одступања од оригиналног текста на енглеском језику, оригиналном документу Фармацеутске федерације фармацијске треба дати предност. Ауторска права припадају Фармацеутској федерацији фармацијске.

Захвалнице:

др сци. Ивана Тадић, ванредни професор, Центар за развој фармацијске и биохемијске праксе, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

др сци. Љиљана Тасић, редовни професор, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

др сци. Марина Одловић, ванредни професор, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

мр пх. спец. Татјана Шипетић, Фармацеутска комора Србије, Србија

мр пх. спец. Драгана Рајковић, Фармацеутска комора Србије, Србија

мр пх. спец. Ивана Стевић, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

мр пх. спец. Софија Шесто, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

др сци. Ана Голић Јелић, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

мр пх. спец. Сања Јовић, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Дизајн и лејаут
YUPLDN

Препоручено цитирање

International Pharmaceutical Federation (FIP). The FIP Development Goals: Transforming global pharmacy. The Hague: International Pharmaceutical Federation; 2020.

САДРЖАЈ

Предговор.....	4
Захвалница.....	5
Део 1: О ФИП циљевима развоја.....	6
1.1. Покретачи и императиви.....	6
1.1.1. Глобални императиви за „јединствене“ ФИП циљеве.....	6
1.1.2. Пут од циљева фармацеутских кадрова до ФИП циљева развоја.....	7
1.2. Методе и саставне целине.....	9
1.2.1. Развој и усвајање аката.....	9
1.2.2. Структура и саставне целине.....	9
1.2.3. Елементи фармацеутских кадрова и фармацеутско образовање.....	10
Део 2: ФИП циљеви развоја.....	11
ФИП циљ развоја 1: Академски капацитет.....	12
ФИП циљ развоја 2: Стратегија обуке на почетку каријере.....	14
ФИП циљ развоја 3: Обезбеђење квалитета.....	16
ФИП циљ развоја 4: Напредни и специјалистички развој.....	18
ФИП циљ развоја 5: Развој компетенција.....	20
ФИП циљ развоја 6: Развој лидерства.....	22
ФИП циљ развоја 7: Унапређење интегрисаних услуга.....	24
ФИП циљ развоја 8: Сарадња са другим здравственим професионалцима.....	26
ФИП циљ развоја 9: Стратегије континуираног професионалног развоја.....	28
ФИП циљ развоја 10: Правичност и једнакост.....	30
ФИП циљ развоја 11: Утицај и исходи.....	32
ФИП циљ развоја 12: Подаци из области фармације.....	34
ФИП циљ развоја 13: Развој политика.....	36
ФИП циљ развоја 14: Експертиза о лековима.....	38
ФИП циљ развоја 15: Здравствена заштита фокусирана на људе.....	40
ФИП циљ развоја 16: Заразне болести.....	42
ФИП циљ развоја 17: Управљање антибиотицима.....	44
ФИП циљ развоја 18: Приступ лековима, медицинским средствима и услугама.....	46
ФИП циљ развоја 19: Безбедност пацијента.....	48
ФИП циљ развоја 20: Дигитално здравље.....	50
ФИП циљ развоја 21: Одрживост у фармацији.....	52
Део 3: Имплементација и трансформација.....	54
3.1. Трансформација фармације помоћу ФИП циљева развоја.....	54
3.2. Пружање подршке нашим члановима у одређивању приоритета.....	54

ПРЕДГОВОР

Након креирања приступа “ЈЕДАН-ФИП” током јесени 2018. године, и након усклађивања стратегије и императива Међународне федерације фармацеута (International Pharmaceutical Federation - FIP), ФИП је подржао декларацију из Астане. Тиме ФИП отворено промовише кључну улогу фармације у пружању примарне здравствене заштите на глобалном нивоу, како би се повећала покривеност здравственом заштитом.

Да би се постигли ови циљеви током наредне деценије, поновљен је фокус ФИП организације на:

1. Подршци чланова (организација, научних организација, академских институција и појединаца), њиховом оснажењу и њиховим могућностима да остваре своју улогу у универзалном пружању здравствене заштите.
2. Препознавању приоритета у земљама и широм региона, који су релевантни за фармацеутске кадрове на свим нивоима.
3. Потреби да се ускладе циљеви за наредну деценију, који би омогућили остварење ових циљева.
4. Подршци развоју, повезивању различитих ФИП Организација и омогућавању размене знања и најбољих пракси, као и евалуацији напретка кроз податке и доказе.

Стога, развој циљева ФИП упоредо са генерисањем, прикупљањем и приказивањем доказа преко наше Глобалне фармацеутске опсерваторије ФИП и Атласа ФИП (FIP Global Pharmaceutical Observatory and FIP Atlas), као и ФИП модела, представљају везе између наших чланова и партнера ради учешћа и подршке у развоју циљева на националном, регионалном и глобалном нивоу.

Опсежни развојни процес, који подупиरे циљеве развоја ФИП и надовезује се на ФИП развојне циљеве за фармацеутске кадрове (FIP Pharmaceutical Workforce Development Goals) обезбеђује да систематски интегрисани оквир може олакшати трансформацију фармацеутске праксе, науке, кадрова и образовања, која је заснована на потребама праксе.

Преко ФИП циљева развоја, ФИП је спреман да трансформише глобалну фармацију радећи кроз партнерство и сарадњу свих наших чланова.

Dominique Jordan
Председник ФИП организације

Catherine Duggan
Извршна директорка
директорка ФИП организације

ЗАХВАЛНИЦА

ФИП жели да захвали на пуној подршци коју су пружили председавајући и чланови извршних Одбора за фармацеутску праксу (Board of Pharmaceutical Practice - БПП), Одбора за фармацеутску науку (Board of Pharmaceutical Science - БПС) и ФИП Образовања (ФИПЕд); као и на подршци коју је пружио Извршни ФИП комитет (FIP Executive Committee), ФИП канцеларија (FIP Bureau) и ФИП Савет (FIP Council). ФИП такође жели да захвали следећим групама на њиховом драгоценом доприносу развоју и презентовању ФИП циљева развоја:

Тим основног пројекта за ФИП циљеве развоја

Председавајући пројекта и Извршни спонзор:
Catherine Duggan, извршна директорка ФИП (Холандија)

Чланови Тима:

Ема Paulino, стручна секретарка ФИП (Португалија)
Giovanni Pauletti, научни секретар ФИП (САД)
Ian Bates, директор ФИП Центра за развој фармацеутских кадрова, UCL-FIP Центар за сарадњу, Универзитетски колеџ у Лондону, Фармацеутски факултет (Уједињено Краљевство)
Diala Koudmani, докторанд, UCL-FIP Центар за сарадњу, Универзитетски колеџ у Лондону, Фармацеутски факултет (Уједињено Краљевство)
Christopher John, руководиоца за податке и извештавање ФИП (Уједињено Краљевство)
Goncalo Sousa Pinto, руководиоца за развој и трансформацију праксе ФИП (Шпанија)
Nilhan Uzman, руководиоца за образовну политику и имплементацију ФИП (Холандија)

Менаџери пројекта:

Лидер програма за ФИП циљеве развоја
Lina R. Bader, ФИП руководиоца за трансформацију и развој фармацеутских кадрова (Холандија)

Лидер за Научне елементе ФИП циљева развоја
Zuzana Kusynova, ФИП руководиоца за политику, праксу и усклађеност (Холандија)

Интерна референтна група ФИП циљева развоја

Чланови образовања ФИП (ФИПЕд):

Вршилац дужности председника ФИПЕд-а: Ralph Altieri
ФИП Центар за развој фармацеутских кадрова: Marvan Akel; Mariet Eksteen; Barbel Holbein
Чланство у академским институцијама: Lilian Azzopardi
Академска фармацеутска секција – такође секција БПП: John Pieper; Naoko Arakava

Чланови Одбора ФИП за фармацеутску праксу (БПП):

Председавајући БПП: Paul Sinclair
Одељење Војне апотеке и апотеке хитне помоћи: Jane Dawson
Одељење Болничке апотеке: Rian Forrei
Одељење Апотеке у примарној здравственој заштити: Manjiri Gharat
Одељење Социјална и административна фармација: Tara Hehir
Одељење Индустијска фармација: Sini Eskola; Ulf Janzon
Одељење Информације о здрављу и лековима: Boian Todorov

Чланови Одбора ФИП за фармацеутску науку (БПС):

Председавајући БПС: Tatsuro Irimura
Извршни одбор БПС: Linda Hakes; Marilyn Morris; Shinji Iamashita
Чланови номиновани од БПС: Don Mager; Hiroshi Suzuki; Geoff Tucker

ФИП Чланица за младе фармацеуте: Sherli Meilanti

Превођење овог документа са енглеског језика извршили су Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет и Фармацеутска комора Србије. У случају било каквог одступања између ова два текста, треба дати предност ФИП оригиналном документу на енглеском језику. Ауторска права припадају ФИП организацији.

Превели:

Ивана Тадић, Центар за развој фармацеутске и биохемијске праксе, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Љиљана Тасић, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Марина Одлавић, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Татјана Шипетић, Фармацеутска комора Србије, Србија

Драгана Рајковић, Фармацеутска комора Србије, Србија

Ивана Стевић, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Софија Шесто, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Ана Голић Јелић, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

Сања Јовић, докторанд, Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет, Србија

ДЕО 1: О ФИП ЦИЉЕВИМА РАЗВОЈА

1.1 ПОКРЕТАЧИ И ИМПЕРАТИВИ

1.1.1 Глобални императиви за „јединствене“ ФИП циљеве

ФИП циљеви развоја представљају велику глобалну иницијативу за развој фармације (слика 1). Они се надовезују на иновације које су довеле до покретања ФИП циљева развоја фармацеутских кадрова (FIP Pharmaceutical Workforce Development Goals, PWDGs) у новембру 2016. године, на конференцији FIP Global Conference on Pharmacy and Pharmaceutical Sciences Education у Нањингу, Кина. Заузврат, циљеви развоја фармацеутских кадрова су инспирисани и прилагођени у односу на концепте на којима се заснивају Циљеви одрживог развоја УН (UN Sustainable Development Goals, SDGs) како би се обезбедило усклађивање фармацеутских кадрова са ширим глобалним императивима.

Концептуално, „циљеви“ пружају организацији, професији и крајњем кориснику опипљив, остварљив и сврсисходан оквир задатака, постављених у односу на јасне приоритете. Еволуција ФИП циљева развоја представља систематски, интегрисани оквир за покретање развоја на глобалном, регионалном и локалном нивоу преко науке, праксе и развоја фармацеутских кадрова. Уместо да представљају правац, ФИП циљеви развоја најпре чине основу за системско деловање у циљу задовољавања националних, регионалних и глобалних здравствених потреба.

ФИП циљеви развоја обезбеђују оквир за процену и одређивање приоритета потреба, које треба да обаве организације чланице, у складу са ситуацијом у њиховој држави. Заузврат, приоритети могу да пруже свакој организацији темеље за мапирање напретка и трансформацију за њихове фармацеутске кадрове, праксу и фармацију као науку. То значи да ФИП подржава сваку организацију и њихове потребе и приоритете, уместо да им намеће програм.

Јасан и подржавајући, систематичан и интегрисан глобални оквир за целокупну професију има много предности. ФИП циљеви развоја могу да се користе као оквир за примењена истраживања и евалуацију (на пример, у образовању и професионалној пракси) од стране универзитета и професионалних руководећих тела. Оквир, такође, може да буде основа за улагање у фармацеутску здравствену заштиту од стране владиних агенција и органа за финансирање, као и за национално планирање и спровођење иницијатива здравствених политика.

Даље, систематски и интегрисани оквир омогућава глобално праћење трендова и даје подршку глобалном прегледу напретка у фармацеутској здравственој заштити, образовању, примењеној науци и утицају на национално здравље. Коначно, ФИП циљеви развоја су основа за размену најбоље праксе, како у глобалном, тако и у националном контексту. ФИП циљеви треба да негују и охрабре глобално повезивање, солидарност и усаглашене активности. Ово јесу, „радови у току“, који ће то и остати током наредне деценије.

Слика 1. ФИП циљеви развоја за глобалну трансформацију фармације

1.1.2 Пут од циљева фармацеутских кадрова до ФИП циљева развоја

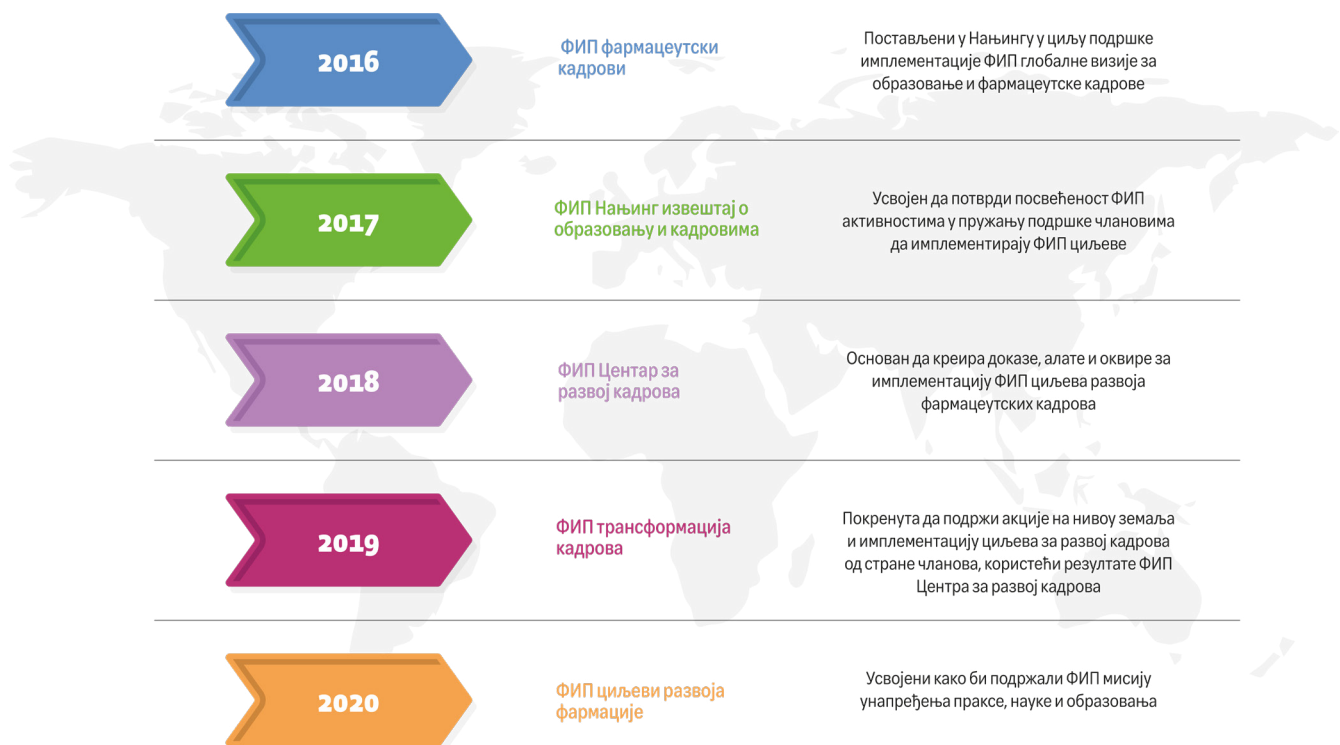
ФИП циљеви развоја заснивају се на развоју и покретању „ФИП циљева развоја фармацеутских кадрова“. У складу са ФИП мисијом ФИП циљеви треба да подрже глобално здравље, омогућавањем напретка фармацеутске праксе, науке и образовања.

Глобална стратегија Светске здравствене организације (СЗО) за људске ресурсе из области здравља „Кадрови 2030“ (The WHO Global Strategy for Human Resources for Health: Workforce 2030), базирана је на ставу „Нема здравља без запослених кадрова у здравству“. На основу овог става, ФИП је обновио свој стратешки план како би мапирао и одговорио на националне и глобалне здравствене изазове трансформацијом и развојем капацитета запослених кадрова у здравственом систему. Даље се овај

план шири на трансформацију и иновацију праксе уз помоћ фармацеутских наука.

У 2016. години, ФИП је започео идеју трансформације фармацеутских кадрова, који су потребни да пруже услуге и иновације, да би задовољили растуће потребе пацијената и грађана. Дефинисано је и објављено тринаест циљева развоја фармацеутских кадрова, који су основа за циљане програме трансформације широм региона СЗО. Фармацеутски кадрови обухватају јединственост професије са разноврсном експертизом која обједињује науку, праксу и образовање.

Постојање групе циљева „ЈЕДАН–ФИП“ омогућава нам да препознамо заједничке карактеристике свих ФИП области, као и неке јединствене атрибуте у свакој области. Верујемо да је неопходно објединити науку, праксу, образовање и фармацеутске кадрове у један оквир за трансформацију наших чланова, и шире професије, ради јасног постављања циљева развоја у наредној деценији.

Слика 2. Развојни пут од ФИП циљева развоја фармацеутских кадрова до ФИП циљева развоја фармације

¹ Међународна федерација фармацеута (International Pharmaceutical Federation - FIP). Циљеви развоја фармацеутских кадрова. Хар: Међународна федерација фармацеута; 2016. Доступно на: https://www.fip.org/www/streamfile.php?filename=fip/PharmacyEducation/2016_report/2016-11-Education-workforce-development-goals.pdf

² Уједињене нације (УН). Циљеви одрживог развоја. 2015. Доступно на: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainabledevelopment-goals/>
ФИП циљеви развоја | стр. 7

³ Под појмом „фармацеутски кадрови“ обухваћени су сви кадрови у вези са фармацијом (нпр. фармацеути са лиценцом за обављање фармацеутске здравствене делатности, научници у области фармације, фармацеутски техничари и други кадрови који пружају подршку, студенти фармације, стажери) запослени у различитим организацијама (нпр. фармацеути запослени у апотекама на примарном нивоу здравствене заштите, болнички фармацеути, кадрови запослени у истраживању и развоју, кадрови запослени у секторима индустрије, војске, регулативе и образовања и другим секторима) различитих области и праксе.

ФИП циљеви развоја дизајнирани су са циљем да обезбеде заједничку сарадњу широм свих ФИП области и других водећих агенција. Ови циљеви глобалној фармацији пружају логичан следећи корак у повезивању фармацеутских кадрова са пружањем фармацеутске здравствене заштите и фармацеутских услуга које подржава фармацеутска наука.

ФИП циљеви развоја заједно са постојећим циљевима за развој фармацеутских кадрова и фармацеутског образовања, креирају кључне елементе за развој праксе и науке. Сет ФИП циљева развоја укључује структуре и процесе који треба да олакшају и подрже процес трансформације. Користећи податке које прикупљамо у ФИП Глобалној фармацеутској обсерваторији, праћење напретка биће остварено праћењем индикатора.

На нивоу земаља, ФИП циљеви развоја биће кључни за развој метрике и методологије за праћење и мерење трендова и напретка у фармацеутској пракси, науци и фармацеутским кадровима/образовању. Национални програми за трансформацију, као што је ФИП Програм трансформације фармацеутских кадрова (FIP Workforce Transformation Programme), прокрчиће пут ка процени потреба, одређивању приоритета и спровођењу акционих планова прилагођених свакој земљи и организацијама које су ФИП чланице.

Веровања ФИП организације су да не можемо имати фармацеутску здравствену заштиту без фармацеутских кадрова, ни без научне основе (слика 3).

Слика 3. ФИП циљеви развоја имају задатак да трансформишу фармацеутске науке, праксу и фармацеутске кадрове и образовање

1.2 МЕТОДЕ И САСТАВНЕ ЦЕЛИНЕ

1.2.1 Развој и усвајање аката

Када је формулација приступа “ЈЕДАН-ФИП” постала јаснија током јесени 2018. године, и када су се усагласиле ФИП стратегија и императиви, подржали смо декларацију из Астане (WHO Astana Declaration) и отворено промовисали улогу фармације, као кључне у пружању примарне здравствене заштите на глобалном нивоу, и као такве, обезбедили напредак ка универзалној покривености здравственом заштитом.

Да би постигли ове циљеве током наредне деценије, ФИП се фокусирао на:

Потребу за пружањем подршке члановима (организацијама, научним организацијама, академским институцијама и појединцима) како би им помогао и оснажио их у остваривању њихове улоге у универзалном пружању здравствене заштите.

Потребу за препознавањем приоритета у земљама и широм региона, који су важни за фармaceutске кадрове на свим нивоима здравствене заштите.

Потребу за формулацијом циљева за наредну деценију, што би омогућило да ФИП оствари ове амбиције.

Потребу да подржи развој, повеже ФИП организације и омогући размену знања и најбољих пракси, и да процени такав напредак путем прикупљених резултата и доказа.

Стога је развој документа ФИП циљеви развоја, изван Циљева развоја фармaceutских кадрова, био приоритет заједно са генерисањем, прикупљањем и приказивањем доказа путем ФИП Глобалне фармaceutске обсерваторије и ФИП Атласа, као и ФИП модела пружаоца здравствене заштите (FIP provider model), како би се повезали ФИП чланови и партнери ради размене и подршке развоја на националном, регионалном и глобалном нивоу.

Опсежни процес консултација, који је трајао од јануара 2019. до августа 2020. године, заснован је на методологији коришћеној у развијању Циљева развоја фармaceutских кадрова. Ова методологија је даље прилагођена да би се формирали елементи праксе и науке у новим циљевима. ФИП стручњаци, чланови, партнери и интересне стране учествовали су у овом раду, како би осигурали да су циљеви релевантни, мерљиви и достижни. ФИП Одбори за фармaceutску праксу и науку били су редом укључени у развој компонената праксе и науке.

Развојни процес овог документа, такође је обухватио консултовање са Саветом ФИП 2019. године (Савет је највиши ФИП орган, који укључује сва национална фармaceutска удружења (ФИП чланице), и национална фармaceutска научна удружења (претежно ФИП чланице)). Унутрашња мешовита ФИП референтна група (cross - FIP Internal Reference Group) ангажована је 2020. године да би пружила повратне информације и доприносила нацрту документа (група је укључивала представнике из ФИП

Одбора за праксу и науку, ФИП Образовања, као и ФИП Групе младих фармaceutа).

1.2.2 Структура и саставне целине

Као што је наведено у овом документу, примењен је приступ који ће очувати интегритет постојећих Циљева развоја фармaceutских кадрова (који су креирани тако да садрже елементе науке и праксе), и даље проширити компоненте науке и праксе, уз истовремено очување садржаја Циљева развоја фармaceutских кадрова. Овај приступ пажљиво је размотрен и праћен на следећи начин:

Развијени су елементи праксе и науке, а шири сет елемената проширен је кроз 21 ФИП циља развоја, како би прихватили додатне теме из праксе и науке.

Сваки од 21 ФИП циљева развоја пружа основ за глобално трансформисање фармације.

Основни елементи сваких од 21 ФИП циљева развоја састоји се од фармaceutских кадрова, праксе и науке.

Постојећих 13 елемената и механизма из документа из 2016. године остају потпора елементима развоја фармaceutских кадрова у ФИП Циљевима развоја (1 - 13. циљ).

У ФИП циљевима развоја елементи развоја фармaceutских кадрова укључени су од 14. до 21. циља, и позивају се на оригиналне Циљеве развоја фармaceutских кадрова.

Сваки од елемената развоја фармaceutских кадрова, праксе и науке означен је следећим ознакама:

Кадрови (К)

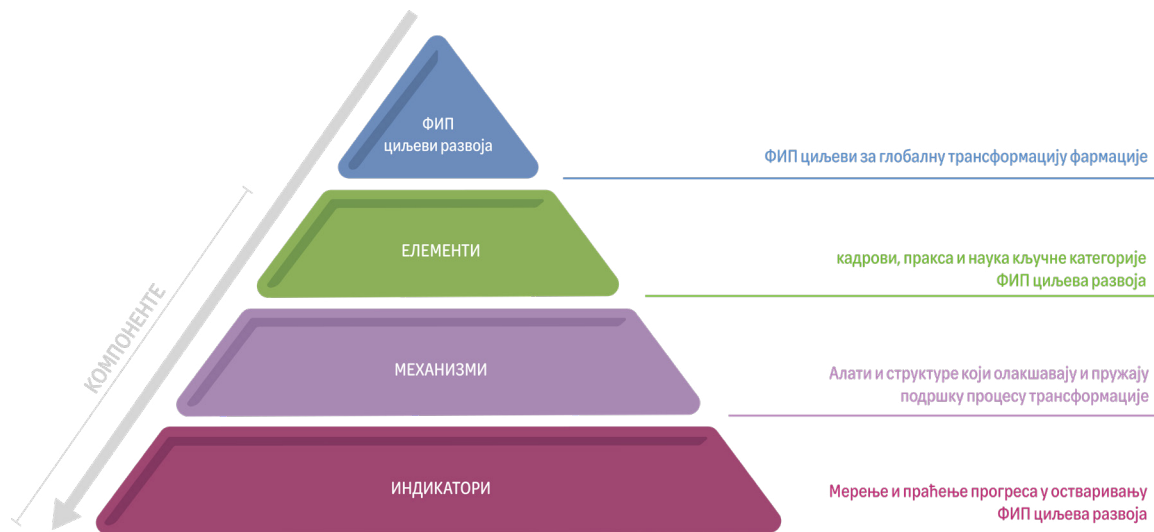
Фармaceutски кадрови и образовање

Пракса (П)

Фармaceutска пракса

Наука (Н)

Фармација као наука

Слика 4. Структура и компоненте ФИП циљева развоја

1.2.3 Елементи фармацијских кадрова и фармацијско образовање

Нема кадрова без образовања. Након конференције у Нањингу, ФИП је развио свеобухватну мапу за трансформацију образовања из области фармације и фармацијских наука у контексту развоја фармацијских кадрова. Ова мапа укључује Глобалну визију за образовање и фармацијске кадрове (Global Vision for Education and Workforce), ФИП Декларацију из Нањинга (FIP Nanjing Statements) и ФИП Циљеве развоја фармацијских кадрова. ФИП Циљеви развоја фармацијских кадрова обухватају образовање у сваком циљу, док су специфични циљеви усмерени на добро, правремено и пружање фармацијског образовања високог квалитета.

Важно је појаснити да је фармацијско образовање уграђено у елементима „фармацијски кадрови“ у оквиру циљева као што је то било од усвајања ФИП Циљева развоја фармацијских кадрова на ФИП Конференцији у Нањингу 2016. године. Од тада, ФИП користи термин „фармацијски кадрови“ као кровни, који укључује и основно и континуирано образовање, заједно са осталим компонентама које су усредсређене на постдипломски развој кадрова (нпр. развој лидерства, активност запослених у сектору фармације у прикупљању података, напредна пракса фармацијског, интерпрофесионална сарадња и многе друге).

Неки од Елемената развоја фармацијских кадрова из ФИП Циљева развоја су релевантнији за образовање од других, попут оних у 1. ФИП развојном циљу (Академски капацитет), 3. ФИП

развојном циљу (Обезбеђење квалитета), и у 9. ФИП развојном циљу (Стратегије континуираног професионалног развоја). Ови, и други циљеви, могу да подрже фармацијске образовне институције и наставнике/професоре у даљој трансформацији. Поред тога, „Декларација из Нањинга“ за основно образовање пружа додатни оквир за развој.

Надовезујући се на документ ФИП Циљеви развоја фармацијских кадрова, документ ФИП Циљеви развоја укључује механизме за трансформацију образовања који су повезани са елементима фармацијских кадрова. Фармацијске школе, образовне установе, наставници, професори и студенти могу да користе ове циљеве за самопроцену и праћење напретка (на нивоу државе или образовне институције), препознавање недостатака и стратешко планирање, побољшање процеса образовања, као и ангажовање и дијалог са креаторима здравствене политике.

Уз то, потребно је нагласити да је образовање, у суштини, компонента свих трансформативних политика. Преко образовања можемо омогућити мерљива достигнућа фармацијских кадрова запослених у пракси и науци. Из ове перспективе, посматрајући било који од ФИП Циљева развоја, лако је одмах уочити да је образовање свуда компонента, тако да се у читавом низу Циљева развоја, образовање као концепт може сматрати саставним, и стога, суштинским делом примене ФИП Циљева развоја.

⁴ Међународна федерација фармацијског (International Pharmaceutical Federation - FIP). Циљеви развоја фармацијских кадрова. Хар: Међународна федерација фармацијског; 2016. Доступно на: https://www.fip.org/www/streamfile.php?filename=fip/PharmacyEducation/2016_report/2016-11-Education-workforce-development-goals.pdf

⁵ Међународна федерација фармацијског (International Pharmaceutical Federation - FIP). Нањинг декларација. Декларација о научном образовању фармацијског. 2017. Доступно на: <https://www.fip.org/files/content/priority-areas/workforce/nanjing-statements.pdf>

ДЕО 2: ФИП ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

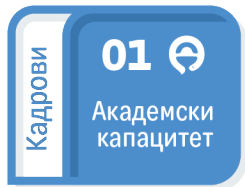

1. ФИП циљ развоја: Академски капацитет

ЕЛЕМЕНТИ 1. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

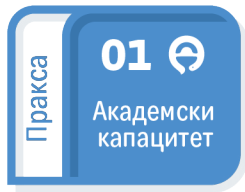
МЕХАНИЗМИ

1. ФИП циљ развоја [К]

Укључење у политику развоја високог образовања фармацеута и обезбеђење приступа лидерима у свим секторима фармацеутске праксе и науке, како би се подржали додатни програми развоја кадрова.

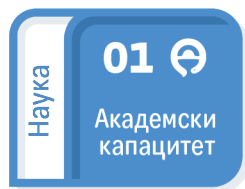
- Повећати капацитете кроз развој основног програма образовања и обуке са циљем да се обезбеде компетентни кадрови, у складу са потребама националних здравствених ресурса (за клиничку праксу, подручја фармацеутских наука и других релевантних организација).
- Развити нове и иновативне начине за привлачење младих фармацеута у свим областима фармацеутске праксе и науке (нпр. подстицати младе фармацеуте да размишљају о каријери: у клиничким областима, менторства у пракси, у индустријској фармацији, регулаторним наукама, нуклеарној и ветеринарској фармацији, и другим делатностима).
- Формирање капацитета би требало да укључи способност испуњавања минималних националних стандарда за наставнике, објекте, и обезбеђење студентске подршке, како би се обезбедио приступ едукацији високог квалитета свим студентима.
- Побољшати интердисциплинарно и интерпрофесионално образовање и сарадњу са кључним интересним странама, укључујући владе, националне и међународне здравствене и фармацеутске организације, и удружења пацијената, да би се постигла одржива решења за развој капацитета кадрова.
- Потребно је да кадрови који се баве клиничким, академским образовањем, посвете више пажње обуци, развоју каријере и развоју капацитета, а што укључује, као најважније, побољшање истраживачких капацитета.
- Користити податаке и доказе ради подршке улагању у високо образовање.

1. ФИП циљ развоја [П]

Капацитети за обуку и развој у пракси повезани са пружаоцима образованих програма; путеви ка напредовању у професији од основне обуке до напредне праксе и/или специјализације.

- Развити капацитете и инфраструктуру за менторе из праксе и пружаоце образовања у пракси, како би подржали напредак у пракси, укључујући пружање специјалистичких обука.
- Развити оквире, стандарде и структуру за постдипломске студије, и напредно образовање и обуку.
- Развити структуре за интерпрофесионално и интердисциплинарно образовање и обуку интегрисану у пракси.
- Израдити јасне индикаторе за учинке обуке, који се могу користити у склопу програма обука у разним окружењима у пракси, омогућавајући евалуацију учинка и процену компетенција.

1. ФИП циљ развоја [Н]

Развој институционалних академских капацитета како би испоручили образовање високог квалитета и обуку из области фармацеутских наука, за фармацеуте и научнике који доприносе здравственој заштити пацијената, новим открићима и развоју, клиничкој пракси, маркетиншким прописима и економској процени здравствених производа.

- Сарадња са лидерима из академија, професионалним организацијама, регулаторним телима и фармацеутском индустријом, у циљу дефинисања регионалних и глобалних потреба за фармацеутским наукама.
- Изградити однос са релевантним интересним странама како би се научни садржај академских курсева најбоље ускладио са савременом професионалном праксом у фармацији и фармацеутским наукама.
- Саставити списак међународних обука из области фармацеутских наука, да би се студентима проширио приступ наставним садржајима.

2. ФИП циљ развоја: Стратегија обуке на почетку каријере

ЕЛЕМЕНТИ 2. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

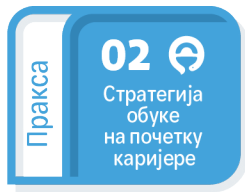
МЕХАНИЗМИ

2. ФИП циљ развоја [К]

Укључење постојећих инфраструктура за пружање фармацеутских обука вишег нивоа за кадрове који су на стажу, као основа за консолидовање почетног образовања и обуке, и развој младих кадрова ка напредној пракси.

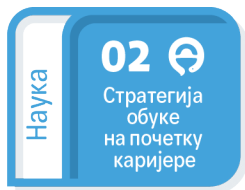
- Креирати јасне и сврсисходне програме образовања и обуке, да би се подржала основна обука стажера (ново регистрованих фармацеута) у области клиничке праксе и фармацеутске науке.
- Развити смернице и оквире за почетну фазу каријере да би се подржао континуирани прелазак из почетне праксе у напредну праксу.
- Развити структуриране програме менторства, како би се пружила подршка младим фармацеутима кроз ангажовање колега и инструктора из праксе (укључујући клиничку праксу из области фармацеутских наука).
- Користити податке и доказе како би се подржало улагање у обуку током ране каријере.

2. ФИП циљ развоја [П]

Стратегија и инфраструктура обуке, која пружа структуриране смернице фармацеутима на почетку каријере, укључујући и помоћне фармацеутске кадрове, повезане са оквирима напредне праксе, специјалистичким оквирима, и професионалним признавањем и сертификацији.

- Развити структуриране могућности за обуку у пракси током ране каријере.
- Пружити подршку у каријери и менторству фармацеутима на почетку каријере.
- Обезбедити одговарајуће услове за усклађивање праксе и личних околности у раној каријери са програмима/смерницама образовања и обуке.
- Осигурати одговарајуће подстицаје, препознавање и уверења/сертификате о професионалном развоју.

2. ФИП циљ развоја [Н]

Образовање и обука додипломских/ постдипломских студената и научника фармације на почетку каријере, како би унапредили своје вештине у основним, клиничким и регулаторним наукама.

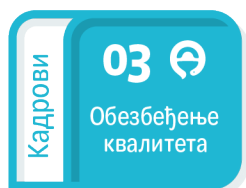
- Развити програме менторства путем којих ће се повезивати стажери и млади научници фармације са менторима који имају искуство у академији, индустрији и регулаторним телима.
- Основати форуме за дискусију посвећене стажерима и младим научницима да би се олакшало професионално повезивање и повећале могућности за професионални развој.

3. ФИП циљ развоја: Обезбеђење квалитета

ЕЛЕМЕНТИ 3. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

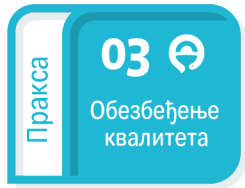

3. ФИП циљ развоја [К]

Транспарентни, савремени и иновативни процеси за обезбеђење квалитета образовања и обука заснованих на потребама.

- Обезбедити квалитет фармацеутских кадрова обезбеђењем квалитета континуираног образовања и пружањем обука и одговарајућег образовања; обезбеђење квалитета треба да се односи на академску и институционалну инфраструктуру како би се задовољиле потребе, и испоручило образовање и обуке засноване на компетенцијама.
- Успоставити глобалне смернице, засноване на стандардима за обезбеђење квалитета образовања из фармације и фармацеутских наука, у контексту локалних потреба и праксе.
- Спроводити конкретне, ефективне и транспарентне политике и процедуре за обезбеђење квалитета образовања и обуке из области фармације и фармацеутских наука.
- Дефинисати неопходно укључење интересних страна за развој адекватног образовања и обуке и конкретне и ефективне политике, укључујући и обавезне доприносе студената.

3. ФИП циљ развоја [П]

Транспарентни, савремени и иновативни процеси за процену квалитета, праћење и унапређење услуга у пракси.

- Дефинисати стандарде за праксу коју обављају фармацеути и помоћни фармацеутски кадрови у апотекама на примарном и болничком нивоу, као и у другим установама у којима се пацијентима пружа директна здравствена заштита.
- Развити смернице засноване на стандардима, инструменте за подршку пракси и алате за самопроцену имплементације и пружања професионалних услуга, које су усклађене са потребама пацијента, заједнице и здравственог система.
- Обезбедити системе који подржавају етичку праксу у свим областима фармацеутске праксе.
- Успоставити механизме и показатеље за побољшање квалитета, укључујући побољшање квалитета колаборативног рада, сигурности пацијената и професионалних стандарда.
- Осигурати квалитет и ефективност фармацеутских услуга обезбеђењем стандарда за развој образовања, обука, перформанси и професионални развој кадрова који би били спремни да обезбеде те услуге.
- Успоставити механизме за „реалну“ и прагматичну имплементацију услуга засновану на доказима, и механизме за евалуацију услуга и њихово праћење, као што су системи стручних надзора, прикупљање повратних информација од пацијената, истраживање здравствених исхода и мерења трошковне ефикасности.

3. ФИП циљ развоја [Н]

Квалитет и интегритет у фармацеутским истраживањима, развоју, производњи и прописима у циљу осигурања приступа безбедним и ефективним медицинским производима широм света.

- Направити приступачну библиотеку смерница које дефинишу критеријуме за обезбеђење квалитета за различита подручја фокуса науке у фармацији.
- Развити алате за побољшање знања о националним регулаторним захтевима за медицинске производе.
- Сарађивати са глобалним и регионалним интересним странама у циљу развијања механизма усмерених ка смањењу броја некавалитетних и фалсификованих медицинских производа.

4. ФИП циљ развоја: Напредни и специјалистички развој

ЕЛЕМЕНТИ 4. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

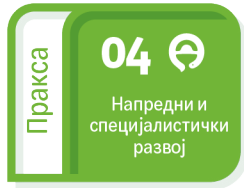
МЕХАНИЗМИ

4. ФИП циљ развоја [К]

Поставити инфраструктуру за образовање и обуку како би се препознало унапређење фармацеутских кадрова, што је основа за унапређење здравствене заштите пацијената и здравственог система.

- Потреба за узајамним разумевањем онога што се подразумева под „специјализацијом“ и „напредном праксом“ у контексту обима праксе и одговорне употребе лекова.
- Обезбеђење компетенција и способности стручних фармацеута, професионалаца, у свим секторима (укључујући специјализације које се протежу на индустријско и административно окружење) ради веће оптимизације сложених фармацеутских услуга здравствене заштите пацијената. То може укључивати и услуге прописивања (лекова) у оквиру дозвољеног обима праксе.
- Систематска употреба програма за професионална признања, система и оквира, као обележја напредовања и специјализације кадрова, укључујући и фармацеутске научнике.

4. ФИП циљ развоја [П]

Специфичне компетенције по секторима, развојни оквири и инфраструктуре за напредну и/или специјализовану фармацеутску праксу и услуге фокусиране на пацијенте/кориснике.

- Унапредити места за обављање праксе ради подршке напредној пракси и специјализацији, као што су на пример места за специјалистички стаж, обуку стажера, континуирани професионални развој, и места где могу да се пруже докази о достизању компетенција.
- Постављати регулаторне захтеве за стручњаке виших нивоа и специјалисте у одговарајућим окружењима, како би се обезбедио адекватан одговор на потребе пацијената и обезбедила оптимална интегративна здравствена заштита.
- Направити планове и обезбедити путеве за развој и пружање напредних услуга.
- Обезбедити постојање механизма, тако да фармацеути и други кадрови могу да обављају професију користећи максимум својих компетенција.
- Обезбедити одговарајуће препознавање напредних компетенција и специјализације кадрова, и њихово усклађивање са формалним системима каријерног напредовања и са адекватним кадровским подстицајима (финансијским накнадама и сл.).
- Повећати капацитете за пружање специјализованих програма обуке и/или сертификованих програма.

4. ФИП циљ развоја [Н]

Образовање, обука и менторство како би се подстакле иновације и експертиза у фармацеутским наукама.

- Развити смернице за постизање стручности у специјализованим областима фармацеутских наука у различитим окружењима.
- Успоставити механизме за препознавање експертиза у фармацеутским наукама, као што су стипендије, грантови, унапређења, патенти.
- Сарађивати са индустријом и академијом у циљу дефинисања програма који нуде додатно менторство, професионално повезивање, међународну видљивост и развој лидерства за научнике на свим нивоима.

5. ФИП циљ развоја: Развој компетенција

ЕЛЕМЕНТИ 5. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

5. ФИП циљ развоја [К]

Јасни и доступни развојни оквири који описују компетенције и обим праксе за све фазе професионалне каријере, и који би требало да укључују оквири за развој лидерства фармацеутских кадрова.

- Користити оквири развоја компетенција, заснованих на доказима, ради подршке имплементирања фармацеутских наука у оквир праксе, у свим окружењима и у складу са локалним/националним потребама.
- Подржати развој професионалне каријере коришћењем алата, као што су оквири компетенција, који описују компетенције и понашања у свим окружењима.
- Евидентирати политику која повезује развој лидерских вештина (од ране фазе) са стицањем компетенција за унапређење активности у пракси.

5. ФИП циљ развоја [П]

Јасно дефинисани развојни оквири за стручњаке, који описују компетенције повезане са професионалним услугама које се пружају у пракси.

- Користити оквири компетенција засноване на доказима који подржавају развој стручњака како би пружили одређене професионалне услуге у оквиру њиховог делокруга рада, као што су на пример: преглед употребе лекова, оптимизација придржавања терапије, израда лекова, прописивање лекова, вакцинација или управљање заразним и незаразним болестима.
- Дефинисати сет основних и напредних услуга које пружају фармацеути и помоћни кадрови у оквиру свог делокруга праксе.
- Дефинисати сет компетенција потребних за пружање основних и напредних услуга унутар специфичних обима праксе.
- Осигурати развојне оквири који подржавају лидерски, хуманистички и етички развој кадрова.
- Подржати обуке и развој компетенција заснованих на услугама, кроз кратке курсеве, сертификацију и друге облике континуираног професионалног развоја.

5. ФИП циљ развоја [Н]

Оквир који описује компетенције свих фаза професионалне каријере у фармацеутским наукама.

- Дефинисати оквири компетенција заснованих на доказима за научнике из области фармације, да би ефективно задовољили потребе академске заједнице, индустрије и регулаторних тела.

6. ФИП циљ развоја: Развој лидерства

ЕЛЕМЕНТИ 6. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

6. ФИП циљ развоја [К]

Стратегије и програми који развијају вештине професионалног руковођења (укључујући клиничко и извршно руковођење) током свих фаза развоја каријере, као и током проучавања фармације, почетног образовања и обуке.

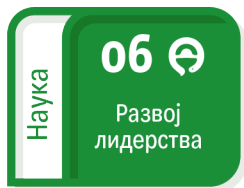
- Креирати програме и стратегије за развој лидерских вештина (укључујући алате и системе менторства) да би подржали фармацеуте и научнике током каријере.
- Залагати се за развој лидерства унутар здравствених тимова, укључујући колаборативне активности (на пример, промоција тимског приступа у пружању здравствених услуга).
- У идеалним условима, лидерство би требало да буде повезано са активностима за развој компетенција и активностима за развој на почетку каријере.

6. ФИП циљ развоја [П]

Стратегије и програми за професионално руковођење које укључује тимске и колаборативне перформансе, развој услуга у складу са локалним потребама и клиничко руковођење које одликује одговорност, способност доношења одлука и професионална аутономија.

- Промовисати развој лидерских вештина које гарантују професионалну аутономију и способност доношења одлука, клиничку одговорност и одговорност за исход лечења пацијената, као и одговорност за економске исходе и утицаје на животну средину.
- Промовисати развој лидерства у оквиру процеса обезбеђења квалитета професионалних перформанси (личних и тимских перформанси) и колаборативног рада у пружању здравствене заштите, и провери ових процеса.
- Препознати клиничко руковођење као средство за побољшање квалитета и преображај клиничких услуга намењених корисницима/пацијентима, ради пружања услуга највишег квалитета.
- Промовисати развој професионалних вештина у представљању професије, да би се фармацеути оснажили да ефективно заступају своју професију пред властима, регулаторним телима, креаторима политике и другим интересним странама, и да фармацеути сами постану кључни доносиоци одлука и особе од утицаја на свим овим нивоима.

6. ФИП циљ развоја [Н]

Стратегије и програми за лидерство у науци постављени су да би се подржала изврност у фармацеутским наукама, истраживању, развоју, производњи и прописима.

- Повезати се са агенцијама и доступним програмима да би се обезбедили јединствени и организовани ФИП програми лидерства намењених научницима.
- Имплементирати менторске програме заједно са искусним лидерима на академији, индустрији и регулаторним телима.
- Формирати списак програма високог квалитета за лидерство у фармацеутским наукама у циљу проширења могућности за професионални развој.

7. ФИП циљ развоја: Унапређење интегрисаних услуга

ЕЛЕМЕНТИ 7. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

7. ФИП циљ развоја [К]

Развој кадрова заснован на интегрисаним здравственим услугама фокусираним на пацијента, релевантан за друштвене детерминанте здравља, и заснован на приступу за развој кадрова према потребама.

- Системски развијати процесе образовања и обука заснованих базираних на локалним здравственим системима, њиховим капацитетима и начинима финансирања.
- Пратити системски развој политика и стратегија за јачање и трансформацију образовања фармацеутских кадрова, и обука инструктора и едукатора.
- Едукатори морају да обезбеде, преко приступа заснованог на доказима, да су (предавачи, наставници и инструктори) адекватно обучени у смислу способности и компетенција.
- Омогућити фармацеутским кадровима и кључним интересним странама да промовишу једнакост у здрављу кроз активности које су засноване на друштвеним детерминантама здравља.

7. ФИП циљ развоја [П]

Интегрисана здравствена заштита фокусирана на кориснике/пацијенте и заснована на интерпрофесионалном и непрекидном, континуираном пружању услуге, укључујући и професионалне услуге фармацеута.

- Дефинисати јасне процесе и процедуре за развој и пружање интегрисаних услуга, заснованих на потребама, у свим здравственим установама.
- Развити и применити системе за креирање, пружање и евалуацију интегрисаних услуга на примарном, секундарном, терцијарном и ургентном нивоу здравствене заштите.
- Препознати да су интегрисане здравствене услуге усмерене на кориснике/пацијенте основа за оптималне клиничке, хуманистичке, економске и одрживе исходе здравствене заштите.
- Јасно идентификовати потребе пацијената и друштва као основу за развој и пружање релевантних фармацеутских услуга у складу са здравственим потребама.
- Обезбедити капацитете за пружање интерпрофесионалних интегрисаних услуга током хуманитарних криза, катастрофа и хитних ситуација.
- Осигурати колаборативни рад унутар фармацеутског тима, као и са другим пружаоцима здравствених услуга, нарочито при преласку пацијената са једног на други ниво здравствене заштите и доживотног здравственог заштитом пацијената.
- Имплементирати мере за процену квалитета свих исхода здравствене заштите, из интегрисане, холистичке перспективе која узима у обзир и промене код особа током времена.

7. ФИП циљ развоја [Н]

Научне стратегије које процењују проширене професионалне фармацеутске услуге и програме, укључујући истраживања која обухватају тестирање концепта/идеја у практичним условима и обрнуто.

- Креирати доказе о тимској интердисциплинарној науци.
- Основати форум, да би се омогућила истраживања о примени концепата/идеја у практичним условима и обрнуто, са циљем проширења фармацеутских услуга и подстицаја иновативних истраживања.
- Подстицати сарадњу између научника из области фармације и фармацеута у циљу евалуације напредних услуга и помоћи при документовању додатне вредности здравственим системима.

8. ФИП циљ развоја: Сарадња са другим здравственим професионалцима

ЕЛЕМЕНТИ 8. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

8. ФИП циљ развоја [К]

Јасно препознатљиви елементи колаборативног и интерпрофесионалног образовања и обуке, који би требало да улазе у састав свих развојних програма и политика везаних за кадрове.

- Пратити обликовање политика како би показали како се професионалци могу развијати и укључити у партнерства, да би остварили боље здравствене исходе.
- Развијати стратегије и програме образовања и обуке да би се обезбедила сарадња фармацеутских кадрова, и обука о лековима другим здравственим кадровима.
- У идеалним ситуацијама, стратегије и програми би требало да буду повезани са активностима формалног професионалног развоја.

8. ФИП циљ развоја [П]

Јасно препознатљиви елементи интра- и интерпрофесионалне сарадње (колаборације) и мултидисциплинарне здравствене заштите, коју пружају сложни и међузависни тимови, који раде на различитим нивоима здравствене заштите.

- Развијати структуре и системе за мултидисциплинарне интра- и интерпрофесионалне тимове свих значајних здравствених кадрова, који би координирано радили на свим нивоима здравствене заштите. Ове структуре и системи треба да укључе и праксу која пружа фармацеутску здравствену заштиту усмерену на кориснике/пацијенте на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите.
- Радити на пружању директних услуга и услуга при преласку пацијента са једног нивоа здравствене заштите на други (укључујући повезаност преко дигиталних система) да би се обезбедио континуитет услуга између различитих нивоа здравствене заштите користећи механизме као што су одговарајућа комуникација и размена здравствених података, заједничко доношење одлука, заједничка одговорност за исходе код пацијената, усаглашавање прописаних лекова пацијената и колаборативно управљање лечењем хроничних пацијената.
- Подржати развој политика, у којима су фармацеути и помоћни кадрови кључни актери у колаборативној пракси и интегрисаној здравственој заштити.
- Радити са интересним странама, агенцијама и другим удружењима здравствених професионалаца, како би се омогућиле законске промене и развој здравствене заштите.
- Обезбедити укључење пацијената, формалних и неформалних неговатеља и здравствених радника из локалне заједнице у мултидисциплинарно доношење одлука о здрављу, путем њиховог оснаживања, повећања њихове здравствене писмености и упућености, учествовања и тимског повезивања пацијената као амбасадора сопственог здравља и здравља њихових (локалних) заједница.
- Препознати сопствену професионалну аутономију и лидерство, једнаку одговорност и обавезу као и други здравствени професионалци, у оквиру домена праксе.
- Препознати колаборативну праксу као индикатор квалитета за пружање здравствене заштите и побољшање капацитета праксе.
- Развити и применити интра- и интердисциплинарне програме за кадрове који желе да пређу из праксе у науку и обрнуто, или да развију каријеру у другим сличним областима.

8. ФИП циљ развоја [Н]

Трансдисциплинарна сарадња како би се унапредило образовање, истраживање, развој, производња и прописи, који заједно могу да побољшају приступ медицинским производима.

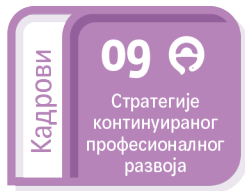
- Успоставити прилике за сарадњу научника из области фармације и здравствених професионалаца.
- Проширити фармацеутско образовање интеграцијом других дисциплина које доприносе иновацијама, развоју и производњи, као и регулативи медицинских производа.
- Подстицати трансдисциплинарну сарадњу омогућавањем приправницима и младим истраживачима да раде са менторима из различитих области.

9. ФИП циљ развоја: Стратегије континуираног професионалног развоја

ЕЛЕМЕНТИ 9. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

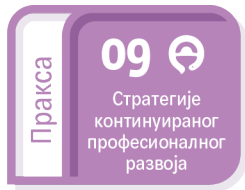
МЕХАНИЗМИ

9. ФИП циљ развоја [К]

Све активности професионалног развоја јасно су повезане са иницијативама здравствених политика заснованих на потребама, и путевима развоја каријере фармацеута.

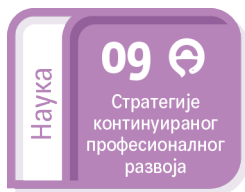
- Евидентирати ефективне стратегије континуираног професионалног развоја које су усклађене према националним и локалним потребама.
- Израдити програме за подршку професионалном развоју на свим нивоима праксе и у свим фазама каријере фармацеута.
- Активности професионалног развоја треба да се односе на све фармацеутске кадрове.
- Имплементирати едукацију о стратегијама континуираног професионалног развоја и понашања фармацеута на нивоу основних студија фармације.
- Развити програме који пружају подршку повратку пракси након прекида у каријери или након промена сектора рада.

9. ФИП циљ развоја [П]

Континуирани професионални развој и континуирана едукација треба да буду у вези са оквирима праксе и путевима развоја каријере.

- Развити и применити захтеве за континуирани професионални развој у циљу обнављања лиценци/регистрација и/или признања за обављање напредне праксе, и препознавање специјалиста.
- Обезбедити могућности спровођења континуираног образовања на радном месту.
- Препознати доживотно учење у оквиру професионалне, развојне каријере фармацеута.
- Развити онлајн програме за континуирано образовање и обуке, који ће бити сертификовани или акредитовани.

9. ФИП циљ развоја [Н]

Интеграција професионалног развоја као суштинске компоненте напредних фармацеутских наука.

- Обезбедити сарадњу између академске заједнице, индустрије и владе ради идентификовања приоритета професионалног развоја за научнике из области фармације.
- Забележити могућности професионалног развоја научника из области фармације.

10. ФИП циљ развоја: Правичност и једнакост

ЕЛЕМЕНТИ 10. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

10. ФИП циљ развоја [К]

Јасне стратегије за правичност и разноликост у оквиру развоја фармацеутског кадра, континуираном образовању и обуци, као и могућностима за напредовање у каријери.

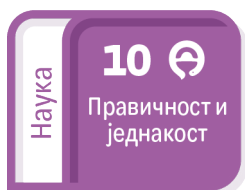
- Демонстрирати стратегије које се односе на правичност и разноликост међу фармацеутским кадровима и могућностима за развој каријере.
- Обезбедити ефективно учешће и једнаке могућности за лидерство на свим нивоима доношења одлука у фармацеутском окружењу; све препреке за учешће свих друштвених категорија које се могу избећи, треба препознати и размотрити.
- Укључити и адаптирати политике развоја фармацеутских кадрова и важеће законске акте, у промоцији правичности и једнакости; обезбедити политику и културу, да би се подржали сви без предрасуда.
- Стратегије би требало да буду применљиве на академске капацитете и активности развоја лидерства.

10. ФИП циљ развоја [П]

Јасне стратегије за правичност и разноликост у пружању фармацеутских услуга, утицај услуга и доступност, тако да сви људи имају приступ фармацеутској здравственој заштити високог квалитета.

- Развити и пружити услуге фармацеутске здравствене заштите засноване на потребама пацијента, становништва и здравственог система, узимајући у обзир разноврсне социо-економске и демографске потребе и очекивања.
- Развити и примењивати стратегије за покретања питања једнаког приступа услугама за пацијенте и становништво, које укључују приступ: лековима и информацијама о лековима, медицинској експертизи, превенцији болести (укључујући и вакцинацију) и услугама јавног здравља, као и дигиталним здравственим услугама.
- Препознати и размотрити друштвене одреднице здравља и специфичне потребе осетљиве, рањиве популације, потребе заједница које немају довољни приступ услугама.
- Пацијентима и становништву обезбедити приступ ка фармацеутским кадровима у свим областима (у нпр. урбаним и руралним срединама) и здравственим системима (нпр. и приватним и државним).
- Обезбедити доступност и коришћење података и информација о услугама и фармацеутским кадровима, да би се разумела и препознала питања правичности, и следствено креирале политике засноване на доказима.
- Укључити пацијенте у препознавању и одређивању приоритета њихових потреба, и који ће изнети ставове и оних пацијената којима нису пружене све потребне услуге, или нису довољно користили постојеће услуге; узимајући у обзир прихватљивости услуга фармацеутске здравствене заштите.
- Препознати значај друштвене одговорности у пружању здравствене заштите засноване на вредности.

10. ФИП циљ развоја [Н]

Правичност глобалних капацитета за обуку из области фармацеутских наука; истраживачких инфраструктура; развојних и производних могућности; и регулаторних надзора заснованих на доказима.

- Залагати се за правичне каријерне путеве ради проширења капацитета фармацеутских кадрова у фармацеутским наукама, индустрији и регулаторним телима.
- Надгледати успех стратегија примењених широм спектра фармацеутских наука, како би се обезбедила одржива правичност и разноликост.

11. ФИП циљ развоја: Утицај и исходи

ЕЛЕМЕНТИ 11. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

11. ФИП циљ развоја [К]

Докази о утицају фармацеутских кадрова на здравствене системе и побољшање здравља.

- Повезати се са системима да би се измерио утицај фармацеутских кадрова на побољшање здравља и исходе здравствене заштите, укључујући образовање, обуку и планирање фармацеутских кадрова, заснованих на потребама.
- Прикупити податке ради праћења перформанси фармацеутских кадрова.
- Идеално, докази би требало да буду повезани са стратегијама да би се побољшао капацитет фармацеутских кадрова.

11. ФИП циљ развоја [П]

Докази о утицају фармацеутских услуга на здравствене исходе и квалитет живота, побољшање ефикасности и одрживости здравственог система.

- Препознати, проценити и преузети одговорност за друштвени утицај фармацеутских услуга на: здравствене исходе и квалитет живота пацијената, побољшање ефикасности и прилагодљивости здравственог система, доступност и приступачност услуга, правичност и једнакост у пружању услуга, и свеукупну одрживост услуга (економску, организациону и еколошку).
- Применити системе за мерење и праћење утицаја услуга и исхода, који се заснивају на дефиницијама и стандардима, показатељима квалитета и перформанси, метрици исхода у реалним ситуацијама (укључујући друштвене исходе, и исходе које пријављују пацијенти) и осталим подацима и информацијама о свим професионалним услугама (од основних до напредних и специјализованих).
- Омогућити и промовисати: истраживања заснована на пракси; процене утицаја на здравље; и механизме за процену који олакшавају професионалцима да генеришу податке.
- Применити системе за мерење трошковне исплативости, укључујући анализе трошковне ефикасности, трошак-бенефит и анализу трошак-корисност, и утицај професионалних услуга фармацеута на буџет.
- Промовисати транспарентност и прецизну размену и објављивање података о процени утицаја фармацеутских услуга, да би се обезбедиле информације за даљи развој праксе, развој стратегија политика и финансирања на локалном, националном и на међународном нивоу.

11. ФИП циљ развоја [Н]

Успостављање стратегија и програма да би се обезбедио правовремени приступ безбедним, ефикасним и приступачним медицинским производима.

- Пратити и извештавати о позитивним и негативним исходима нових медицинских производа.
- Користити транспарентне процесе евалуације ради утврђивања вредности исхода пружених фармацеутских услуга или научних исхода из области фармације.
- Промовисати научна истраживања да би се континуирано побољшала здравствена заштита пацијената коришћењем иновативних технологија/решења.
- Делити податке о доприносима фармацеутских наука који се односе на успех у откривању, развоју и коришћењу лекова.

12. ФИП циљ развоја: Подаци из области фармације

ЕЛЕМЕНТИ 12. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

12. ФИП циљ развоја [К]

Национална стратегија и пратеће активности за прикупљање и ширење података о фармацијским кадровима и активностима у планирању кадрова (активности у развоју различитих вештина, напредне и специјалистичке праксе, капацитета). Стратешки развој фармацијских кадрова не може постојати без познавања података о њима.

- Глобално анализирање стања фармацијског кадра.
- Развити системе за праћење кадрова како би се идентификовали трендови и како би се омогућило доношење одлука о распоређивању и креирању фармацијских кадрова, што често може да буде временски одложени процес.
- У идеалном случају, овим активностима треба да управљају и воде професионална руководећа тела.

12. ФИП циљ развоја [П]

Свеобухватна национална стратегија за прикупљање, дељење и коришћење прикупљених података о пружању и развоју фармацеутских услуга. На основу података могу да се развијају услуге засноване на доказима, подрже одлуке током креирања политика и подржи финансирање услуга.

- Изградити усаглашене оквири за пружање професионалних услуга. Оквири треба да укључе прецизне дефиниције, захтеве и стандарде, како би се омогућила процена пружања и сакупљања података о професионалним услугама.
- Развити и применити системе за организовање података и прикупљање и обраду доказа о пружању и доступности услуга свим пацијентима на нивоу државе.
- На нивоу државе дефинисати и успоставити сет минималних показатеља и методологију за прикупљање података о услугама.
- Израдити интегрисане базе података о пружању услуга, фармацеутским кадровима и научним подацима. Развити механизме за прецизну и транспарентну размену и дељење прикупљених података о услугама са интересним странама, партнерима и другим професионалцима на локалном, националном и међународном нивоу.
- Развити способности и вештине за коришћење великих база података генерисаних у пракси и у науци, како би се извршила систематска анализа података, процена трендова и извршила предвиђања (нпр. демографска еволуција, трендови здравствених потреба, пандемије и других ванредних ситуација).

12. ФИП циљ развоја [Н]

Стратегије доношења одлука заснованих на подацима, да би се убрзала фармацеутска истраживања, развој производње и маркетиншко одобрење медицинских производа, како би се максимизирали здравствени бенефити појединачних пацијената.

- Омогућити приступ виртуелним центрима за дељење информација и побољшање сарадње.
- Промовисати „отворено научно“ прикупљање података и информација, које може да послужи као средство за стварање података за фармацеутска истраживања, како би се убрзали сви аспекти фармацеутских наука.

13. ФИП циљ развоја: Развој политика

ЕЛЕМЕНТИ 13. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

13. ФИП циљ развоја [К]

Јасне и достижне стратегије за спровођење свеобухватног развоја капацитета фармацеутских кадрова заснованог на потребама, током целог животног циклуса професионалне каријере.

- Усвојити и применити објективне политике и применљиве законске акте за професионални развој кадрова, према холистичком приступу заснованом на потребама, у свим окружењима и фазама.
- Развити стратегије у којима су фармацеутске науке и стручне услуге покретачи стратегија.
- Стратегије треба да укључе политике које се односе на добробит кадрова, просперитет и безбедност на радном месту.

13. ФИП циљ развоја [П]

Јасне фармацеутске стратегије за развијање и примену политика (заснованих на потребама и доказима), које се односе на имплементацију, интеграцију и финансијску надокнаду услуга, и стратегије усклађене са ширим националним здравственим политикама и приоритетима.

- Развити и имплементирати политике и регулаторне прописе преко одговарајућих статутарних и регулаторних промена, које су одговарајуће потребама пацијента и друштва, и које сходно томе проширују обим фармацеутске праксе.
- Користити механизме политике и законских прописа да би се пружила подршка и обликовала фармацеутска пракса у свим сферама и обезбедили адекватни оквири за имплементацију, интеграцију и рефундацију услуга.
- Развити стратегије и механизме за подстицање и охрабривање интра- и интер-професионалне сарадње за интегрисану здравствену заштиту.
- Применити системе за разматрање политика које имају за циљ да мере валидност, релевантност, имплементацију и примену стратегија.
- Израдити акционе планове за ванредне и непредвиђене ситуације, како би се проширио опсег праксе у таквим ситуацијама.

13. ФИП циљ развоја [Н]

Дефинисање стратегија за примену фармацеутских политика које покрећу националне истраживачке приоритете, заштиту интелектуалне својине, лиценцирање, и одлуке о висини цена медицинских производа.

- Учествовати у развоју глобалних стандарда у регулативи.
- Подржати научно засноване прописе које усмеравају развој и процену медицинских производа.

14. ФИП циљ развоја: Експертиза о лековима

ЕЛЕМЕНТИ 14. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

14. ФИП циљ развоја [К]

Постављене стратегије и системи за припрему и обуку кадрова, који могу да покажу експертизу (знање високог квалитета) о лековима.

МЕХАНИЗМИ

- Обезбедити академске капацитете (1. ФИП циљ развоја [К]) који би спровели образовање и обуке да би се побољшала стручна знања о лековима током почетног образовања.
- Укључити обуке о вештинама пружања стручних информација и савета у стратегију обука током ране каријере (2. ФИП циљ развоја [К]) и стратегију континуираног професионалног развоја (9. ФИП циљ развоја).
- Користити системе и оквире за развој на напредном и специјалистичком нивоу (4. ФИП циљ развоја [К]) да би се развила екпертиза о лековима као напредна или специјалистичка област кадрова. Експертиза о лековима треба да буде уграђена и у програме развоја лидерства (6. ФИП циљ развоја [К]).
- Укључити компетенције и вештине потребне за развој експертизе о лековима у оквире за развој компетенција фармацеута (5. ФИП циљ развоја [К])

14. ФИП циљ развоја [П]

Постављене стратегије и системи за пружање високо стручних информација о лековима и савета пацијентима, формалним и неформалним неговатељима, здравственим радницима, релевантним агенцијама и интересним странама.

- Пружати експертска знања и савете о лековима и медицинским средствима пацијентима, формалним и неформалним неговатељима, здравственим радницима, релевантним агенцијама и интересним странама, да би се пружиле информације за: креирање политика, доношење клиничких одлука о лечењу и пракси у прописивању лекова; индивидуалне могућности здравствене заштите; и доношење других одлука у вези лекова или медицинских средстава.
- Подржати пацијенте, формалне и неформалне неговатеље и заједнице, побољшањем здравствене писмености у циљу боље здравствене заштите и самонеге.
- Користити одговарајуће комуникационе, саветодавне канале и вештине, да би се пружиле одговарајуће информације високог квалитета, узимајући у обзир културне и језичке карактеристике и друге специфичне потребе за здравственом заштитом различитих популација (нпр. људи са различитим функционалним способностима, миграната и избеглица, итд).
- Користити формалне ресурсе укључујући регистре и информационе системе о лековима и медицинским средствима, како би се пренеле објективне информације, засноване на доказима и организоване на систематичан начин, да би се пружила подршка фармацеутској пракси и пружању услуга, као и пракси других здравствених радника.

14. ФИП циљ развоја [Н]

Подстицати пружање научно заснованих информација о лековима.

- Промовисати одговорну употребу лекова применом високог стручног знања о лековима.
- Имплементирати когнитивне услуге високог квалитета да би се извршио преглед и оптимизација употребе лекова.

15. ФИП циљ развоја: Здравствена заштита фокусирана на људе

ЕЛЕМЕНТИ 15. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

15. ФИП циљ развоја [К]

Успостављене стратегије за развој фармацеутског образовања и фармацеутских кадрова, да би се подржала пракса здравствене заштите фокусиране на људе.

МЕХАНИЗМИ

- Обезбедити инфраструктуре за развој академског капацитета (током иницијалног образовања и обуке, (1. ФИП циљ развоја [К]), и током развоја интерпрофесионалног образовања (8. ФИП циљ развоја [К])) да би се унапредила знања и вештине у вези са здравственом заштитом фокусираном на људе.
- Поставити „здравствену заштиту фокусирану на људе“ као стратешки исход тренинга, током обука у иницијалној каријери (2. ФИП циљ развоја [К]), као и током напредног и експертског специјалистичког развоја (4. ФИП циљ развоја [К]).
- „Здравствену заштиту фокусирану на људе“ користити као показатељ за процену и обезбеђење квалитета у образовању (3. ФИП циљ развоја [К]), као и за праћење утицаја фармацеутских кадрова на здравствене системе и побољшање здравља (11. ФИП циљ развоја [К]).
- Развити оквире компетенција за све фазе развоја фармацеутских кадрова, у чијој основи ће се налазити здравствена заштита фокусирана на људе (5. ФИП циљ развоја [К]).

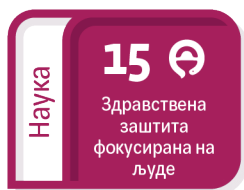

15. ФИП циљ развоја [П]

Колаборативне интерпрофесионалне стратегије и професионалне услуге са фокусом на људе ради подршке превенцији, скринингу, клиничком лечењу и терапијској оптимизацији незаразних болести (НЗБ) и хроничних болести (ХБ), укључујући кардиоваскуларне болести, хронична респираторна стања (попут астме и хроничне опструктивне болести плућа (ХОБП)), дијабетес, канцер, ментална обољења, дерматолошка обољења и друге.

- Развити и применити структуриране стратегије превенције (укључујући и секундарну превенцију), засноване на доказима, и професионалне услуге за НЗБ и ХБ, које ефективно указују на факторе ризика, мењају их или их умањују.
- Развити и применити структуриране и на доказима засноване стратегије и професионалне услуге за скрининг и праћење НЗБ и ХБ и њихових фактора ризика, симптома и клиничких знакова, помоћу тестова који се обављају на месту пружања здравствене заштите (енгл. Point of Care Tests), и других метода за процену, као што су структурирани инструменти и упитници, како би се идентификовали појединци који могу да захтевају даљу дијагностику и/или здравствену заштиту.
- Развити и применити структуриране системе и протоколе за упућивање потенцијалних пацијената другим здравственим професионалцима. Такође, развити системе и протоколе за размену резултата клиничких скрининга и за праћење пацијената у здравственом систему, преко заједничког приступа пацијентовом (електронском) здравственом картону (који омогућује консултације и унос информација).
- Развити и спровести структуриране и на доказима засноване стратегије и професионалне услуге за оптимизацију терапије и употребе лекова, како би се обезбедили оптимални исходи (клинички и квалитета живота) и оптимална искоришћеност ресурса.
- Развити и применити структуриране и на доказима засноване стратегије и професионалне услуге намењене посебним популацијама пацијената са хроничним стањима (обољењима) и специјалним потребама, као што су старије особе, људи различитих функционалних способности, пацијенти са ретким болестима, сиромашни пацијенти и пацијенти из осетљивих група, неписмени пацијенти, популације миграната, избеглице и друге групације.

15. ФИП циљ развоја [Н]

Капацитет за праћење и разумевање карактеристика у вези са здрављем. Капацитет који доводи до иновативних персонализованих приступа за унапређену здравствену заштиту фокусирану на људе.

- Промовисати пружање научно заснованих информација о лековима.
- Сарађивати са интересним странама како о би се пренеле најновије релевантне научне информације.
- Подржати развој нових медицинских производа да би се задовољиле здравствене потребе.
- Сарађивати са глобалним (СЗО) и регионалним интересним странама, да би се развиле стратегије за употребу регистрованих лекова за друга стања.

16. ФИП циљ развоја: Заразне болести

ЕЛЕМЕНТИ 16. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

16. ФИП циљ развоја [К]

Успостављена инфраструктура за образовање и обуку, како би се развили фармацеутски кадрови спремни за пружање услуга високог квалитета у вези са заразним и векторским заразним болестима.

- Обезбедити адекватно образовање и обуку за ефективно обављање професионалних активности (описано претходно у делу образовања фармацеутских кадрова - 2. ФИП циљ развоја, као и током постдипломског и континуираног професионалног развоја - 4. и 9. ФИП циљ развоја [К]).
- Развијати компетенције за пружање услуге вакцинације и сродних активности као део додипломског образовања и/или током континуираног професионалног развоја, у ситуацијама када регулаторни оквири који се односе на обим праксе фармацеута, подржавају пружање ових услуга (5. и 7. ФИП циљ развоја [К]).

16. ФИП циљ развоја [П]

Стратегије и професионалне услуге фокусиране на људе ради превенције, надзора, менаџмента и терапијске оптимизације заразних и векторских заразних болести.

- Развити и спровести структуриране и на доказима засноване стратегије за превенцију болести и пружање професионалних услуга у вези са заразним/векторским болестима изазваним свим врстама узрочника (вирусима, бактеријама, гљивицама, паразитима).
- Обезбедити структуру и спровести механизме да би се пружио допринос свеукупним интегрисаним здравственим стратегијама за превенцију, чији је циљ спречавање или успоравање напредовања и ширења заразних болести и вектора.
- Повезати се са интересним странама и креаторима политика да би се спровеле стратегије и политике које подржавају да фармацеутски кадар врши вакцинацију.
- Развити и спровести јасне и свеобухватне стратегије како би фармацеути били спремни за пружање здравствене заштите и услуга у хитним/ванредним ситуацијама (током пандемија, епидемија и избијања болести).
- Развити и користити методе, ресурсе и експертизу (на одговарајући и правовремен начин) за едукацију пацијената и неговатеља о заразним и векторским болестима, укључујући и здравствено образовање у погледу превенције полно преносивих болести.

16. ФИП циљ развоја [Н]

Капацитет за праћење и реаговање на појаву заразних болести иновативним приступима превенције и лечења.

- Омогућити размену информација о преваленци болести и иновативним стратегијама лечења.
- Забележити и делити образовне програме и методе у циљу убрзања развоја иновативних стратегија за превенцију и лечење.
- Пратити развој иновативних дијагностичких производа као и производа за превенцију и лечење.

17. ФИП циљ развоја: Управљање антибиотицима¹

ЕЛЕМЕНТИ 17. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

17. ФИП циљ развоја [К]

Успостављене стратегије и системи за развој фармацеутских кадрова спремних да пруже експертске услуге управљања антибиотицима.

- Фармацеутским кадровима омогућити стицање знања и вештина неопходних током почетног образовања (1. ФИП циљ развоја [К]), омогућити обуке на раном почетку каријере (2. ФИП циљ развоја [К]) и током континуираног професионалног развоја (9. ФИП циљ развоја [К]).
- Идентификовати компетенције потребне за пружање услуга управљања антибиотицима. Ове компетенције укључити у оквире компетенција и напредни/специјалистички развој (4. и 5. ФИП циљ развоја [К]).

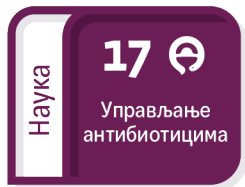
¹ Термин управљање антибиотицима (antimicrobial stewardship), укључује: оптималан избор антибиотика, оптималну дозу изабраног антибиотика и оптимално трајање примене антибиотика (Радна група за израду националног водича добре клиничке праксе. Министарство здравља Републике Србије. Национални водич добре клиничке праксе. Рационална употреба антибиотика. Београд 2018.)

17. ФИП циљ развоја [П]

Успостављене инфраструктуре и оквира за пружање услуга управљања антибиотцима.

- Развити и користити системе и структуре за пружање услуга „управљања антибиотцима“ као координирани програм који: промовише адекватну употребу антибиотика, побољшава исходе код пацијената и смањује ширење инфекција изазваних мултирезистентним организмима.
- Користити и проценити податке и методологију побољшања и оптимизације услуга управљања антибиотцима.
- Заговарати и подржавати одговорну употребу антибиотика.

17. ФИП циљ развоја [Н]

Промоција истраживања и развој нових антибиотика, нових комбинација антибиотика и нових техника. Евалуација утицаја програма управљања антибиотцима.

- Промовисати стратегије за ублажавање антимикуробне резистенције код инфекција стечених у (друштвеној) заједници и болницама и при употреби антибиотика у сточарству и пољопривреди.
- Извештавати о истраживачким подацима који истичу релевантност и утицај програма управљања антибиотцима.
- Подизати свест о напредним технологијама фармацеутских наука, као што су биоинформатика и фармакологија квантитативних система, да би се откриле нове терапијске комбинације.

18. ФИП циљ развоја: Приступ лековима, медицинским средствима и услугама

ЕЛЕМЕНТИ 18. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

18. ФИП циљ развоја [К]

Успостављене стратегије за шири приступ лековима и услугама путем предусретљивих, способних, доступних и добро распоређених фармацеутских кадрова.

- Обезбедити стратегије за развој фармацеутских кадрова у складу са потребним услугама (7. ФИП циљ развоја [К]).
- Код кадрова развити експертске компетенције о лековима у циљу пружања здравствене заштите високог квалитета (14. ФИП циљ развоја [К]).
- Комбиновати баланс полова/разноврсност фармацеутских кадрова и оптимизацију пружања услуга, тако да се побољша приступ мањинским групама и специјалним популацијама пацијената (10. ФИП циљ развоја [К]).
- Користити податке о запосленима да би се развиле стратегије за креирање, дистрибуцију и побољшање капацитета фармацеутских кадрова (12. ФИП циљ развоја [К]).

18. ФИП циљ развоја [П]

Успостављени системи за оптимизацију приступа ефективним лековима и услугама фармацеутске здравствене заштите преко одговарајућих ланаца снабдевања, стандарда квалитета, услуга само-неге и превентивних услуга, и политике приступачности и праведних цена.

- Развити системе и структуре да се обезбеди одговарајуће снабдевање и приступ лековима и другим медицинским производима (укључујући медицинска средства).
- Развити и имплементирати планове за ванредне ситуације услед несташица лекова и медицинских средстава.
- Развити и применити стандарде и смернице за квалитет, како би се обезбедио приступ безбедним и ефективним лековима и медицинским средствима, спречио улазак некавалитетних или фалсификованих лекова у легитиман ланац снабдевања, и обезбедила стабилност лекова у различитим условима, и уз поштовање других показатеља безбедности и квалитета.
- Залагати се и допринети развоју и имплементацији политика и иницијатива, које се баве: приступачношћу и праведним ценама лекова, медицинских производа и средстава и услуга, које имају за циљ да обезбеде равноправан приступ свима, посебно крхким и рањивим заједницама, као и специјализованим и иновативним терапијама.
- Обезбедити приступ оптималним исходима лечења и промовисати одговорну и оптималну употребу лекова пружањем одговарајуће фармацеутске здравствене заштите, узимајући у обзир и напредне компетенције.
- Развити и имплементирати прописе за образовање фармацеутских кадрова ради повећања капацитета и компетентности, да би се повећао приступ фармацеутској експертизи у установама примарног нивоа здравствене заштите, у сарадњи са здравственим тимовима и системом здравствене заштите.

18. ФИП циљ развоја [Н]

Приступ иновативној науци и информацијама, новим/иновативним терапијама, новим процесима испоруке/производње.

- Сарађивати са интересним странама да би се постигла хармонизација регулаторних процеса широм света.
- Промовисати ширење исправних научних информација о иновативним медицинским производима.
- Дефинисати механизме да би се повећао приступ иновативним медицинским производима по приступачној цени.
- Образовати, обучити и надгледати научнике из области фармације, како би развили ефективне и приступачне медицинске производе.

19. ФИП циљ развоја: Безбедност пацијената

ЕЛЕМЕНТИ 19. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

19. ФИП циљ развоја [К]

Стратегије фармацеутских кадрова и образовања повезане у пракси са механизмом безбедности пацијената и смањењем штодљивости везане за лекове.

- Обезбедити академски капацитет (1. ФИП циљ развоја [К]) да пружи едукацију и обуку за побољшање механизма безбедности пацијената.
- Инкорпорирати вештине за безбедност пацијената и смањење ризика у вези са лековима у стратегију обука у раној каријери, (2. ФИП циљ развоја [К]) и стратегије континуираног професионалног развоја (9. ФИП циљ развоја [К]).
- Користити напредне и специјалистичке системе и оквире за кадрове (4. ФИП циљ развоја [К]) за развој напредних или специјалистичких подручја у вези са безбедношћу пацијената. Безбедност пацијената треба бити уграђена и у програме за развој лидерства (6. ФИП циљ развоја [К]).
- Уврстити компетенције и вештине за „безбедност пацијената и смањење повреда услед примене лекова“, у оквир развоја компетенција фармацеута (5. ФИП циљ развоја [К]).

19. ФИП циљ развоја [П]

Механизми за безбедност пацијената у вези са смањењем повреда услед примене лекова, процесима обезбеђења квалитета, и законским актима.

- Залагати се за безбедне системе управљања лековима, као и културу безбедности пацијената у организацијама здравствене заштите.
- охрабрити све здравствене стручњаке и друге интересне стране, укључујући пацијенте и њихове неговатеље, менаџере, креаторе политике и наставнике да заједнички осмисле/прилагоде услуге у циљу побољшања безбедности пацијената.
- У сарадњи са здравственим професионалцима, организацијама здравствене заштите, организацијама пацијената/корисника и истраживачима, развити, имплементирати и надгледати показатеље и инструменте за проактивно мерење безбедности пацијената/корисника; чији се исходи могу користити за промовисање и праћење развоја културе безбедности пацијената.
- Започети и подржати текуће програме за едукацију друштва о безбедној употреби лекова и улогама фармацеута у томе.
- Развити, спровести, промовисати, надгледати и ревидирати прописе о безбедности лекова, процедуре и исходе у болницама, примарној здравственој заштити, установама за негу у заједници и кућној нези, и другим местима ради превенције инцидената који се односе на безбедност пацијената и побољшања исхода лечења пацијената.
- Осигурати да су обезбеђени системи за снабдевање лековима током несташица, и да је обезбеђен приступ најпотребнијим лековима. Развити стратегије за решавање пријављених сумњи у квалитет лекова и фалсификованих лекова.

19. ФИП циљ развоја [Н]

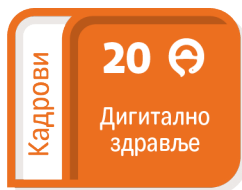
Промоција безбедности током развоја и употребе лекова кроз унапређену науку о безбедности лекова.

- Подржати развој глобално усклађеног приступа праћења безбедности лекова преко научнозасноване процене ризика и ублажавања ризика.

20. ФИП циљ развоја: Дигитално здравље

ЕЛЕМЕНТИ 20. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

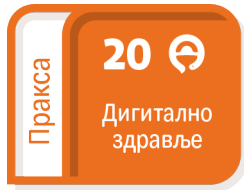

20. ФИП циљ развоја [К]

Носиоци дигиталне трансформације међу фармацеутским кадровима и ефективни процеси ради олакшавања развоја дигитално писмених фармацеутских кадрова.

МЕХАНИЗМИ

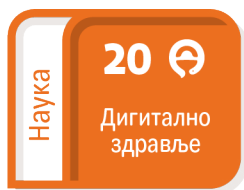
- Креирати курсеве, материјал за обуку и организовати искуствено учење, током почетног образовања и на почетку развоја каријере, да би кадрови били дигитално писмени (1. и 2. ФИП циљ развоја [К]).
- Увести дигитално здравље и компетенције дигиталне писмености у оквире фармацеутских, напредних и специјалистичких компетенција (4. и 5. ФИП циљ развоја [К]).
- Развити мултидисциплинарне стратегије за учење (које укључују интерпрофесионално образовање) фокусиране на дигиталну здравствену писменост (8. ФИП циљ развоја [К]).
- Обезбедити спровођење континуираног образовања и развоја, како би се обезбедило да кадрови буду у току са променама и иновацијама у дигиталном здрављу (9. ФИП циљ развоја [К]).
- Уврстити дигитално здравље у прописе за развој фармацеутских кадрова, укључујући прописе у вези запошљавања, као што су могућности запослења у дигиталном здравственом сектору (13. ФИП циљ развоја [К]).

20. ФИП циљ развоја [П]

Успостављени системи и структуре за развој и испоруку услуга дигиталне фармацеутске здравствене заштите, употребом стечене дигиталне писмености, технологија и дигиталних платформи, и формирањем „прилагодљивих“ дигиталних услуга да би се проширило приступ и правичност испоруке услуга.

- Употребити дигиталне платформе и нове технологије, као што су заједнички приступ електронским здравственим картонима, апликацијама и вештачкој интелигенцији, у циљу пружања подршке иновативним услугама, адекватној нези, и доношењу одлука.
- Демонстрирати дигиталну писменост и разумевање правних аката у вези власништва над подацима, етике, приватности, квалитета информација; и имплементирати прописе који подржавају развој фармацеутских кадрова да управљају здравственим подацима.
- Препознати дигитално здравље као механизам за проширење приступа и једнакости, укључујући приступ дигиталној фармацеутској здравственој заштити.
- Идентификовати и разумети етичке и практичне последице примене дигиталних технологија, као и последице у погледу професионалне одговорности за исходе пацијената у контексту проширеног приступа информацијама о пацијенту (заједничким електронским евиденцијама).

20. ФИП циљ развоја [Н]

Примена дигиталне технологије у пружању здравствене заштите и развоју иновативних медицинских производа.

- Промовисати употребу и интерпретацију „дигиталне технологије и информација“ током обуке и образовања фармацеута и научника у области фармације.
- Омогућити интеграцију решења које пружа „наука о подацима“ да би се унапредила здравствена заштита.

21. ФИП циљ развоја: Одрживост у фармацији

ЕЛЕМЕНТИ 21. ФИП циља
На глобалном нивоу ће постојати...

МЕХАНИЗМИ

21. ФИП циљ развоја [К]

Постављене стратегије и системи који ће преко фармацеутских кадрова да унапреде одрживу фармацију и услуге.

- Обезбедити капацитете академских кадрова да спроведу истраживања фармацеутске праксе, исхода, и евалуације за одрживост (1. ФИП циљ развоја [К]).
- Ускладити стратегије образовања и развоја фармацеутских кадрова са потребним интегрисаним услугама (7. ФИП циљ развоја [К]).
- Разумети капацитет неопходан за стварање и обуку довољних фармацеутских кадрова, који су слободни и доступни, како би се обезбедило континуирано пружање фармацеутске здравствене заштите (12. ФИП циљ развоја [К]).
- Укључити фармацеутске кадрове из свих сектора у дискусије о одрживости, и у усклађивању са прописима развоја фармацеутских кадрова (13. ФИП циљ развоја [К]).

21. ФИП циљ развоја [П]

Политике, прописи и стратегије треба да обезбеде одрживост и минимизирање утицаја фармацеутских производа и фармацеутске праксе на животну средину, и одговарајуће механизме да би обезбедили одрживост саме фармацеутске праксе преко одговарајућих модела накнаде за фармацеутске услуге.

- У погледу еколошке одрживости, залагати се и доприносити развоју и спровођењу политика и стратегија које препознају, минимизују и ублажавају ефекте фармацеутских производа, и праксе у вези са лековима. Ово укључује истраживања, развој, производњу, маркетинг, дистрибуцију, издавање, употребу и уништавање лекова; административне и законодавне процесе који регулишу лекове; све аспекте фармацеутске праксе; и образовање и обуку фармацеутских кадрова за обављање таквих улога.
-
- У погледу социјалне, друштвене и економске одрживости везане за фармацеутске услуге, заговарати и допринети вредностима фармацеутских услуга које обезбеђују равноправан приступ услугама, стимулишу пружање услуга, и промовишу њихову одрживост, и одговарајућу интеграцију у оквиру финансирања здравственог система (државног или приватног).

21. ФИП циљ развоја [Н]

Успостављене научне стратегије и прописи за одржање стабилне испоруке производа, током њиховог животног циклуса, уз истовремено смањење негативних последица по животну средину.

- Сарађивати са интересним странама на доношењу стратегија за надгледање утицаја фармацеутских производа на животну средину.
- Промовисати еколошку, социјалну, друштвену, економску одрживост током животног циклуса медицинских производа.

ДЕО 3: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И ТРАНСФОРМАЦИЈА

3.1 Трансформисање фармације помоћу ФИП циљева развоја

Заједно са конкретним и опипљивим механизмима, пакет ФИП циљева развоја укључиће ФИП глобалне инструменте, структуре, показатеље и програме за трансформацију који ће олакшати и подржати процес трансформације.

Показатељи и методологија на нивоу земаља биће развијени за мерење и праћење напретка преко података које прикупљамо у ФИП Глобалној фармацеутској опсерваторији.

ФИП циљеви развоја треба да омогуће: глобално надгледање трендова и развоја, глобалну размену најбољих пракси, подршку глобалној кохезији, и солидарност и деловање. Национални програми трансформације, као што је ФИП Програм трансформације фармацеутских кадрова, обезбедиће пут за процену потреба, одређивање приоритета и спровођење акционих планова прилагођених свакој земљи.

ФИП циљеви развоја служе као систематски оквир за пружање основе за процену потреба и представљају основу за мапирање трансформација. ФИП циљеви развоја такође омогућавају истраживања и евалуацију од стране универзитета, који раде са ФИП организацијама чланицама и руководећим телима

фармације и здравства. Такође ови циљеви омогућавају оквир за национално финансирање развоја фармације, и мапирају пут ка иницијативама националних политика.

3.2 Пружање подршке нашим члановима у одређивању приоритета

Свака држава и чланица треба да препозна своје потребе и одреди приоритете. ФИП ће такође користити ФИП циљеве развоја да ангажује своје организације и чланове око „једног ФИП удружења“. Корисно је препознати „водеће елементе“, сваког од циљева, који на најприкладнији начин одражавају лидерски елемент унутар ФИП организације. Слика 5 приказује како може процена ФИП циљева развоја да олакша одређивање приоритета заснованих на потребама и олакша идентификацију „водећих елемената“ унутар сваког циља.

Сличан приступ процени елемената ФИП циљева развоја могу користити наши чланови у процесима приоритизације или пројектима. Такве методе чине део наших програма трансформације, односно фундаменталних приступа заснованих на потребама, чиме можемо да пружимо подршку нашим чланицама.

	1 Академски капацитет	2 Стратегија обуке на почетку каријере	3 Обезбеђење квалитета	4 Напредни и специјалистички развој	5 Развој компетенција	6 Развој лидерства	7 Унапређење интегрисаних услуга
Кадрови	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Пракса	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Наука	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	8 Сарадња са другим здравственим професионалцима	9 Стратегије континуираног професионалног развоја	10 Правичност и једнакост	11 Утицај и исходи	12 Подаци из области фармације	13 Развој политика	14 Експертиза о лековима
Кадрови	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Пракса	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Наука	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	15 Здравствена заштита фокусирана на луѓе	16 Заразне болести	17 Управљање антибиотицима	18 Приступ лековима, медицинским средствима и услугама	19 Безбедност пацијента	20 Дигитално здравље	21 Одрживост у фармацији
Кадрови	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Пракса	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Наука	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Слика 5. Процена елемената ФИП циљева развоја може да пружи подршку процесима одређивања приоритета.

International
Pharmaceutical
Federation

**Fédération
Internationale
Pharmaceutique**

Andries Bickerweg 5
2517 JP The Hague
The Netherlands

-

T +31 (0)70 302 19 70

F +31 (0)70 302 19 99

fip@fip.org

-

www.fip.org